

Handläggare:
Jan Vikenhem

Landstingsstyrelsen

Ansvar för underåriga barns avgifter i hälso- och sjukvården

Ärendet

Barnombudsmannen har uppmärksammat problemet med att landstingens krav på obetalda vårdavgifter förs över på patienten – den tidigare underårige - när denne blir myndig.

I detta ärende föreslås ett förtydligande när det gäller tillämpningen av ansvaret för underårigas avgifter.

Förslag till beslut

Landstingsstyrelsen föreslår landstingsfullmäktige besluta

att vid uttag av vårdavgift, med stöd av hälso- och sjukvårdslagen, för underårigs vård eller avgift för uteblivande från bokat besök, är den underåriges vårdnadshavare ansvarig för avgiften och inte det omyndiga barnet

Under förutsättning av landstingsfullmäktiges beslut föreslås landstingsstyrelsen för egen del besluta

att handlingsplanen för barnkonventionen vid kommande revidering kompletteras med ovanstående

Förvaltningens synpunkter

Bakgrund

Om en patient inte betalar vårdavgift kan han eller hon bli föremål för indrivningsåtgärder. Om patienten är underårig och vårdnadshavarna inte betalar avgifter kvarstår idag skulden men som en skuld som belastar den underårige. Rutinen är att en sådan skuld drivs in från den underårige när denne blir myndig.

Förvaltningen konstaterar för sin del att det finns anledning att ifrågasätta det lämpliga i den praxis som hittills tillämpats, att överväga åtgärder som ändrar denna och som tillmötesgår det som Barnombudsmannen framfört.

Dessa åtgärder måste dock ske inom den ram för taxor och grunderna för dessa som landstingsfullmäktige beslutat.

Vårdavgift och ansvar

Landsting har möjlighet att vid sidan av landstingsskatten finansiera verksamhet med avgifter. Om landstinget enligt lag är skyldigt att tillhandahålla vissa tjänster och nyttigheter, får avgifter för dessa i regel tas ut endast om det finns stöd för det i lagen eller dess förarbeten. I 26 § hälso- och sjukvårdslagen (HSL) anges att vårdavgifter får tas ut av *patienterna* enligt grunder som landstinget bestämmer, i den mån inte annat är särskilt föreskrivet. Landstingsfullmäktige har beslutat om att avgifter för underåriga ska tas ut för besök på sjukhusens akutmottagningar samt för uteblivet bokad besök.

Orsaken till och det helt avgörande problemet med den aktuella typen av skuldsättning bottenar i frågan om vem som är betalningsansvarig, vem som anses vara patienten i nämnda lagparagraf. Om detta råder det delade meningar. Den förhärskande tolkning som görs och som medför de påtalade problemen är att med patienten avses den underåriga. Mot bakgrund av att vårdavgiften utgör en offentligrättslig avgift anses detta innebära att krav enbart kan ställas mot den underåriga eftersom det också är han eller hon som drar nytta av vården. Om ingen betalar de avgifter som landsting kräver innan den underåriga uppnått myndig ålder återstår inget annat än att driva in landstingets skuld när den unge uppnått denna ålder. Kravet kan enligt denna tolkning således bara ställas mot den som varit patient.

En annan tolkning är att bestämmelserna i föräldrabalken om vårdnadshavares vårdnadsplikt, ansvar och skyldigheter beträffande den omyndige, medför att det är vårdnadshavaren som ska svara för avgifterna. I samband med vården träffar vårdnadshavaren s.k. berättigande tredjemansavtal med landstinget till förmån för den underåriga, dvs. vårdnadshavare avtalar med landstinget om viss underökning, vård eller behandling för barnets räkning. En sådan tolkning ligger säkert närmare det allmänna rättsmedvetandet än vad den förra gör. Få föräldrar motsätter sig troligen ett krav på att betala en vårdavgift som avser ett besök som föräldern bokad för sitt barn.

Sveriges Kommuner och Landsting, SKL, har uppmärksammat socialdepartementet på frågan och enligt uppgift förbereds det i departementet en promemoria i departementsserien som ska behandla frågan. I en skrivelse till regeringen 2009-03-09 har SKL föreslagit att 26 § HSL ska kompletteras med ett andra stycke med följande lydelse.

I de fall en avgift får tas ut av en patient som är underårig, är inte patienten betalningsansvarig, utan vårdnadshavaren eller vårdnadshavarna solidariskt, ansvarar för att avgiften betalas.

Vårdnadshavarens ansvar

I avvaktan på en sådan eventuell lagändring finns det enligt förvaltningens bedömning utrymme för att inom SLL genomföra en förändring som förhindrar att underåriga skuldsätts för framtiden. Detta kan ske genom ett beslut om att krav på obetalda avgifter alltid ska riktas mot vårdnadshavare. Detta innebär att vårdnadshavarens ansvar kvarstår och att skulden inte kan drivas in från den underårige när han eller hon blir myndig. För att uppnå likställighet i tillämpningen inom landstinget bör även de fordringar som nu finns, och där indrivning pågår, hanteras som ett krav mot vårdnadshavaren. Detta bör gälla såväl krav på betalning av avgifter för vård, som avgifter som avser uteblivna besök.

Idag beaktas vid fakturering och påminnelser de situationer då det råder eller kan råda sekretess till förmån för den unge i förhållande till vårdnadshavaren. Det kan t ex vara situationer då den unge, ofta i tonåren, riskerar att bli misshandlad om vårdnadshavare får kännedom om kontakter med hälso- och sjukvården eller det finns psykiska problem som kan relateras till föräldrarna. Någon ändring när det gäller rutiner och bedömningar i dessa fall ska inte ske.

Ett generellt beslut av det slag som föreslås, förutsätts leda till att hanteringsordningar och rutiner införs i hela landstingets verksamhet på ett sådant sätt att beslutets syfte leder till efterlevnad.

Miljökonsekvenser av beslutet

Beslutet medför inga konsekvenser för miljön.

Mona Boström
Landstingsdirektör

Anne Rundquist
Chefsjurist